

DE LANGE ARM VAN ERDOGAN GROEIT

Door: Victor A.C. Remouchamps. Luitenant-kolonel der Artillerie (b.d.)

Militair en politiek analist

Datum: 15 oktober 2016.

Inleiding

Het artikel “De Agenda van Erdogan” die in de vierde editie van *Carré* dit jaar is gepubliceerd, eindigde met de vaststelling dat “recente uitspraken van Erdogan onderstrepen dat hij als de grote roerganger van alle moslims in Anatolië, het Midden-Oosten en het grootste deel van Noord-Afrika streeft naar een islamitisch kalifaat en niet naar een lidmaatschap van de EU. Binnen de EU kan hij niet de grote leider zijn, omdat hij gebonden wordt aan regels die door westerse politici zijn uitgevonden en vastgelegd en zijn streven naar een kalifaat verstoren en aan banden leggen”. Het is duidelijk dat hij met de *zuiveringen* die hij na de “mislukte coup” heeft uitgevoerd, definitief afscheid heeft genomen met het op het Westen georiënteerde *Kemalisme* en de Turkse islamitische trein naar het Oosten heeft gedirigeerd.

Zuiveringen signaleren barre tijden voor vrijheid van denken en pers

De geschiedenis kent rigoreuze zuiveringen die de weg hebben vrijgemaakt voor het dwingend opleggen van wil en eisen van een autocratische leider op een samenleving. De markantste voorbeelden zijn de “Nacht van de Lange Messen” in Hitler Duitsland en de 1936 en 1937 zuiveringen in het Rusland van Stalin, die later de naam “*Yezovshina* of *de tijden van Yeshov*”,¹ kregen aangemeten.

Op 2 juli 1934 werden honderden potentiële tegenstanders van Hitlers NSDAP vermoord, alsmede enkele ‘concurrenten’. In één operatie werd de top van de SA (*SturmAbteilung*) uitgeroeid en korte metten gemaakt met de conservatieve tegenstanders in het parlement, zoals Hitlers voorganger Kurt von Schleicher en zijn vrouw en de voltallige top van de invloedrijke conservatieve Katholieke Centrum Partij. Deze beweging was het volstrekt oneens met het beleid van de nationaalsocialisten. Vermoedelijk hebben de Sovjets geleerd van het succes van deze zuivering en kopieerden de manier waarop Hitler c.s. hun politieke tegenstanders hebben uitgeschakeld. Onder de vlag van een zuivering van de Communistische Partij, arresteerde het hoofd van de NKVD (voorganger van de KGB, nu de FSB) honderdduizenden potentiële tegenstanders van Stalin. Zij werden beschuldigd van strafbare feiten zoals spionage, anti-Sovjet agitatie, samenzwering om opstanden en coups voor te bereiden en uit te voeren. Ter afsluiting van de zuivering werden duizenden vermeende tegenstanders afgevoerd naar de Gulags of eenvoudigweg geëxecuteerd.

De Erdogan-zuivering om de Turkse samenleving te verlossen van de verderfelijke doelen van de Gülen-beweging en de ongewenste politieke invloed van de Koerden, vertoont veel gelijkenissen met de twee bovengenoemde zuiveringen *ten goede* van de bevolking. In de maanden na de *coup* zijn meer dan honderdduizend overheidsdienaren ontslagen

¹ Hoofd van de voormalige NKVD, voorloper van KGB en de huidige FSB.

waaronder (gemeente- en provinciale) ambtenaren,² militairen (meer dan de helft van de opperofficieren van de Turkse strijdkrachten werd ontslagen of vervolgd), academici, leraren,³ rechters, piloten en artsen. Zelfs zakenlieden en vanzelfsprekend journalisten werden niet ontzien. De grootste krant in handen van de Turkse oppositie, is gesloten; de belangrijkste geldgenererende ondernemingen zijn onder “staatstoezicht gesteld” en hun eigendommen geconfisqueerd. Op die manier vloeide meer dan 4 miljard dollar in de diepe zakken van Erdogan en zijn vriendenkring.

Erdogan beseft terdege dat Gulags en executies niet de gewenste opties zijn om politieke tegenstanders definitief uit de weg te ruimen. Die twee ‘oplossingen’ zouden het einde betekenen van zijn ambities om – op zijn voorwaarden - deel uit te maken van de EU. Daarom worden 174 nieuwe gevangenissen gebouwd om die arrestantengolf tijdelijk of permanent op te bergen. Als tussenoplossing zijn 40.000 criminelen uit de gevangenissen ontslagen om plaats te maken voor de nieuwe bewoners.⁴

Islamisering i.p.v. Kemalisering

De zuivering en de razendsnelle bouw van nieuwe moskeeën zijn bevestigingen dat Erdogan definitief afstand heeft genomen van het door Mustafa Kemal (Atatürk) ontwikkelde seculiere samenlevingsmodel. In Turkije is het aantal moskeeën in de periode 2005-2015 gegroeid met bijna 10%; nl. van ruim 75.000 naar bijna 83.000.⁵ Een moskee voor gemiddeld bijna 900 Turkse moslims.⁶ Istanboel alleen telt al 3000 stuks met de bijbehorende imams. Een enorm netwerk van sociale controle. En het blijft niet alleen bij de bouw van moskeeën. Door de explosieve groei van Imam-scholen van 60.000 naar 1,2 miljoen! wordt het Turkse onderwijssysteem in rap tempo geïslamiseerd met als bijkomende schade dat de kwaliteit met dezelfde snelheid achteruit gaat. Bij een nationale test om vast te stellen welke leerlingen voor een universitaire opleiding in aanmerking konden komen, haalden de kandidaten een bedroevend score.⁷

De Lange Arm van Erdogan

Erdogans wederopbouwactiviteiten blijven niet beperkt tot het Anatolische schiereiland. Hij is er niet alleen op uit om de structuur van de Turkse staat verder te islamiseren, hij is op kinetische en niet-kinetische wijze bezig zijn invloed in de oosterse en westerse wereld te vergroten.

² Op 18 september werden in 28 gemeenten in het voornamelijk door Koerden bewoonde Zuidoost Turkije de gemeentebesturen ofwel vervangen of aangevuld met door Erdogan aangestelde “zaakwaarnemers”.

³ Op 8 september werden meer dan 11.000 leraren geschorst, omdat ze verdacht werden van contacten met de Koerdische Arbeiderspartij, de PKK. De verdachten werden zonder enige vorm van proces afgevoerd.

⁴ De gearresteerde tegenstanders moeten een cel met zes i.p.v. drie man delen.

⁵ Iran, ongeveer even groot als Turkije, heeft 48.000 moskeeën; Egypte met 90 miljoen inwoners heeft 67.000 moskeeën.

⁶ Informatie Directoraat van Religieuze Zaken in Turkije

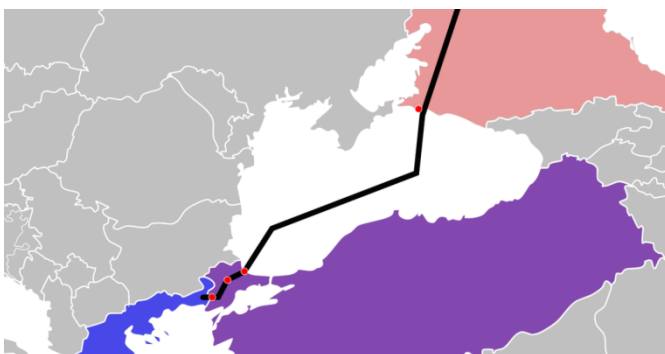
⁷ Voor wiskunde haalden ze slechts een gemiddelde van 4,6 goede antwoorden uit 40 sommen. 7,8 van 40 natuurkundevragen en 10,7 bij 40 vragen over taal en geschiedenis.

In Syrië en Irak heeft hij Turkse gevechtskracht in de strijd geworpen, die nadrukkelijk partij kiest voor de door Soennieten gedomineerde revolutionaire groeperingen. In Syrië worden onder het mom van de strijd tegen IS, hoofdzakelijk Sjiitische Koerden in Noordoost Syrië aangepakt. In Irak hebben Turkse eenheden een gebied tot aan Bashiqā, noordoost van het IS-bolwerk Mosul, in handen, dat door Soennitische rebellenlegers als uitvalsbasis tegen Bagdad wordt gebruikt. Die militaire operatie wordt door de Sjiitische president Haider al Habadi veroordeeld, maar Erdogan is niet op zijn eis dat Ankara zijn strijdmacht terughaalt, ingegaan. In tegendeel zelfs. Het Turkse parlement heeft op 1 oktober 2016 zelfs ingestemd met Erdogan's voorstel om de Turkse strijdmacht net zo lang op Iraaks grondgebied te stationeren totdat "IS definitief is verslagen", omdat die beslissing nodig is om de "stabiliteit van Turkije" niet in gevaar te brengen. Die bezetting kan dus nog wel een tijdje duren. De activiteiten van Erdogan in het Midden Oosten zijn niet alleen militair georiënteerd. De strijd in Syrië heeft bij Erdogan blijkbaar het besef gebracht dat de blik niet alleen naar het zuiden en westen gericht moet zijn, maar uit hoofde van "total awareness" ook naar het noorden en oosten. Richting de Russische Federatie.

Erdogan slaagt erin middels niet-kinetische middelen ook zijn invloed in het Westen te intensiveren. Niet alleen door o.m. NederTurken in het Turkse verkiezingsproces te betrekken of in het buitenland verblijvende jonge mannen met een Turkse achtergrond te dwingen zich aan de dienstplicht te houden, maar ook door met demonstraties en protesten nationale politieke processen in zijn richting te masseren. Dat effect was in de postcoup-periode in veel Europese landen duidelijk herkenbaar.

Tsaar en Kalief

De Turkish Stream pijplijn

Door het neerschieten van een Russische vliegtuig, de sluimerende aantrekkingskracht van Ankara voor Turkse etnische entiteiten in het hart en aan de oostgrens van Rusland, en de groeiende spanningen op gas- en oliegebied, waren de Kalief en Tsaar een tijdje geen dikke vrienden. Sinds hun verbale strijd eind 2015 - begin 2016 zijn de verhoudingen tussen de twee autocratische

leiders - mede door de belangen in het noorden van Syrië - stap voor stap verbeterd. Het bezoek van Erdogan aan Moskou, het akkoord over de aanleg van de *Turkish Stream* pijplijn om gas van Rusland door de Zwarte Zee via Turkije naar Griekenland te transporteren en het onmiddellijk opheffen van Russische sancties tegen Turkije⁸ zijn daarvan de tastbare bevestigingen.

In het Midden Oosten draait het hoofdzakelijk om de productie en het transport van olie en (schalie)gas. In het brandpunt van de Russische en Turkse belangstelling staan vooral de toegankelijke gasvelden in het westen van Syrië, illegale olie- en gastransacties aan de 'pomp' (oliebron) en transactiemarkten op Turks grondgebied.⁹ In tegenstelling tot andere Islamitische landen en Rusland kan Turkije geen beroep doen op eigen fossiele energiebronnen en is er daarom op gebrand om zoveel mogelijk revenuen van transport, opslag en afzet binnen te halen. Pijpleidingen en havens spelen daarbij een belangrijke rol en in het geval van de verhouding tussen Rusland en Turkije, met Iran op het reservebankje, speelden aanvankelijk drie pijpleidingen en een gasveld een rol :

- de Bakoe–Tblisi-Ceyhan oliepijpleiding;
- de Islamitische gaspijpleiding die vanuit Iran naar Syrische havens¹⁰ loopt;
- de geplande gaspijpleiding vanuit Qatar via Syrië naar Turkije waar die moet aansluiten op de min of meer “werkeloze” Nabucco pijpleiding,¹¹ en
- de exploitatie van grote gasvelden bij Tartus¹² en Homs.

De drie pijpleidingen in een oogopslag

In het begin van het huidige millennium zijn Rusland en Iran er in geslaagd te voorkomen dat de 1760 kilometer lange Bakoe–Tblisi-Ceyhan oliepijpleiding in Kazakstan zou beginnen. Het was de bedoeling dat - naast olie uit Azerbeidzjan – er ook olie uit Centraal Azië naar de Middellandse Zee getransporteerd zou worden, waardoor de revenuen voor Turkije hoger zouden worden. Dit is mislukt. Door de Islamitische pijpleiding zou Turkije, dat als de

⁸ Die na het neerschieten van het Russische luchtplatform door Moskou werden opgelegd.

⁹ Volgens een artikel van Afmed Nafeez van het *Institute for Policy Research & Development* in het Britse dagblad *The Guardian* uit 2013, is de betrokkenheid van Groot-Brittannië en de Verenigde Staten bij het conflict in Syrië niet alleen ingegeven door puur humane overwegingen, maar ook of misschien wel hoofdzakelijk door het oliebelang.

¹⁰ De 1500 kilometer pijpleiding zou moeten lopen van Asaluyeh waar het grootste aardgasveld van de wereld ligt, via de zuidelijke Pars (in het grensgebied van Soennitisch Qatar en Sjiitisch Iran) naar Damascus. Van die 1500 kilometer ligt 225 km in Iran, 500km in Irak en 500-700 km in Syrië. De mogelijkheid om de pijpleiding over Middellandse Zee bodem naar Griekenland door te trekken werd opgehouden. De pijpleiding, die de betrokken landen de naam *Sjiitisch Islamitische Pijpleiding* gaven, zou in de periode 2014-2016 operationeel moeten zijn. .

¹¹ Oorspronkelijk was de pijpleiding bedoeld om aardgas uit Iran en Turkmenistan naar Europa te brengen. Omdat Europa geen aardgas uit Iran wilde invoeren en Rusland door zijn grote invloed in Turkmenistan, het land belette (verbod) aardgas te leveren, wordt er nauwelijks gas door de pijpleiding getransporteerd.

¹² Rusland is de grootste huurder van havenfaciliteiten.

belangrijkste transporteur van gas wordt beschouwd, buiten spel worden gezet. De gaspijpleiding van Qatar¹³ naar Turkije die de Europese afhankelijkheid uit Rusland zou moeten

verminderen, was gepland te lopen over het grondgebied van Jordanië en Syrië. Dat Syrië sterke banden onderhield met Rusland en Iran was vóór het uitbreken van de Syrische burgeroorlog en de explosieve expansie van IS, al een groot probleem voor de levering van aardgas aan Europa.

Het gesloten akkoord over een pijpleiding door de Zwarte Zee naar een Turkse haven aan de Middellandse Zee kan voor Turkije betekenen dat de boven geschetste problemen rond andere pijpleidingen opgelost worden en het financiële jasje voor Erdogan iets ruimer wordt.

Zal de Kalief slagen?

Erdogan bevestigt onbewust de vaststelling uit het artikel “De Agenda van Erdogan” en drijft steeds verder af van het Westen. De bewijzen stapelen zich op en het Westen blijft - vermoedelijk gevangen in de migrantenovereenkomst met Ankara - besluiteloos toekijken. Ondertussen blijven Putin en Erdogan niet stilzitten en smeden om moverende redenen een hechtere band. Die hechtere band tussen Moskou en Ankara moet consequenties hebben voor de positie van Turkije binnen NAVO en de Turkse ambitie om lid van de EU te worden. De operationele bewegingen van de Turkse strijdmacht op Syrisch en vooral Iraaks

¹³ De gasreserves van Qatar zijn 25 keer die van Nederland. Het betreft conventioneel aardgas dat vergelijkbaar is met het aardgas in Slochteren en voor het grootste deel als LNG, vloeibaar aardgas, wordt verkocht.

grondgebied zouden ook gevolgen moeten hebben voor de verhouding met de VS en Iran. Geen van de westerse regeringsleiders met Obama als *front runner*, schijnt zich echter daarover druk te maken. Ieder blijkt zijn politieke prioriteit te leggen bij de binnenlandse problematiek.

Erdogan is intussen bezig zijn Islamitisch georiënteerde fundament in binnen- en buitenland stevig te cementeren en lijkt daarbij geholpen te worden door de transparante westerse samenlevingsmodellen, slappe regeringsleiders en beïnvloedbare groeperingen met een Turkse achtergrond. Geen leuk vooruitzicht zo kort voor de Amerikaanse presidentsverkiezingen die een nieuwe wereldleider moeten opleveren.